

Je menedžersko lastninjenje pot k razvoju podjetij ali umiranje na obroke?

Pisma bralcev - sobota, 03.10.2009

Že od začetka lastninske tranzicije v Sloveniji velja teza, ki je postala dogma, da je lastninjenje z znanimi, predvsem zasebnimi lastniki in odprava državne lastnine nujnost, če želimo zagotoviti uspešen gospodarski razvoj. Če bi pogledali na zasebna podjetja, ki so bila spočeta v garažah in so zrasla v hitre gazele, bi temu veljalo takoj pritrditi. Če pa pogledamo na druga podjetja, ki so jih lastninili menedžerji v procesu menedžerskega lastninjenja, je odgovor povsem nasproten.

Res je, da so podjetja z državno ali pretežno državno lastnino praviloma neuspešna, vendar bi pogled v notranjost problema pokazal, da vzrok ni v vrsti lastnine, pač pa v tem, da v takih podjetjih prevladujejo politično kadrovanje in politični interesi, ki ne omogočajo kakovostne kadrovske politike, kjer bi veljali znanje in ustvarjalnost ter motivacija vseh zaposlenih. Upravljanje podjetij pa je predvsem v interesu prelivanja bogastva na druge konte.

Da je lastninjenje prvi pogoj za uspešen razvoj, bi veljalo, če bi menedžerji lastninili podjetja tako, da bi prinesli svoj svež denar in ga vložili v obliki dokapitalizacije ter svoje deleže povečevali tako, da bi v podjetje vlagali del svojih plač, nagrad in dobiček. Tako namreč svoja podjetja razvijajo vsi podjetniki, ki rastejo iz malih zasebnih podjetij in so zrasla v gazele.

Zgodba pri lastninjenju naših podjetij pa je pri večini drugačna, nasprotna. Menedžerji so kupovali podjetja s krediti. Kupnine pa so prejeli predhodni lastniki. Tako lastninjenje ni prineslo nič svežega denarja za razvoj podjetij. Z ničemer ni obogatilo kupljenih podjetij. Čeprav so kredite najeli menedžerji, je povsem jasno, da je breme vračila in strošek obresti padel na kupljena podjetja, saj sami nimajo drugih virov za vračilo kreditov.

Ali se najeti krediti vračajo prek visokih plač ali nagrad menedžerjev, finančnih transakcij ali z izplačevanjem dobička, je na koncu nepomembno. Jasno je to, da tak model lastninjenja nujno vodi k temu, da se del denarnega toka kupljenih podjetij usmerja v vračilo menedžerskih kreditov in se s tem zmanjšuje investicijsko sposobnost in razvojni potencial.

Problem, ki ga je povzročil tak model lastninjenja, pa ni samo ta. Ob lastninjenju ni bilo nobenih učinkov, ki bi zmanjševali, recimo, stroške marketinga, nabave, prodaje ali podobno in bi ti prihranki zagotavljali sredstva za vračilo kreditov. Tudi tako ustoličeni menedžerji niso zagotavljali višje kakovosti vodenja in upravljanja firm, ker so se ukvarjali z lastninjenjem in ne s poslovanjem in razvojem podjetij, kar je povsem objektivno, ker je bil njihov prvi motiv lastninjenje in prilastitev in nikakor ne uspešno poslovanje kupljenih podjetij. Nimajo pa nobenega strahu, da bodo zaradi slabega dela zamenjani, ker so si z lastninjenjem tudi kupili svoj položaj.

Če ni vlaganj v razvoj, ni višje kakovosti vodenja in upravljanja podjetij, ni sinergijskih učinkov ob nakupu podjetij, je jasno, da je menedžerske kredite mogoče vračati le na račun plač zaposlenih. In prav to se v tem času dogaja v večini tako lastninjenih podjetij. "Preveč smo jim stiskali pas," je dobrodušno izjavil predsednik NS, firme, kjer so se delavci uprli takemu početju.

Pri zategovanju pasu pa ne gre samo za problem delavcev samih, ki so s tem na robu preživetja. Še večji problem so povzročili menedžerji, ko so s tem uničili ves socialni kapital, brez njega pa ni nobenega razvoja, četudi bi bili denar, dobri programi in zlati menedžerji.

Če bi menedžerji vlagali svoj denar, tudi kredite, v dokapitalizacijo podjetij neposredno, bi jim bilo verjeti, da so z zaposlenimi v istem čolnu, ker bi jim premoženje kopnelo kot plače zaposlenih. V tem primeru bi čuvali socialni kapital kot punčico svojega očesa. Ker pa so to delali s krediti, zavarovanimi z delnicami kupljenih podjetij, in to prek za to ustanovljenih podjetij, seveda ni tako, ker so ta podjetja njihove jahte, kamor se zatečejo v stiski. Tudi če podjetje propade, ne izgubijo nič. Krediti so zavarovani z delnicami kupljenih podjetij, za katere so dali le nekaj podpisov in nič premoženja.

Na firme, ki služijo lastninjenju, pa je mogoče legalno (le kdo je pisal in sprejemal zakone?) na tisoč in en način speljati tok denarja iz kupljenih firm, tako da menedžerjem še vedno veliko ostane. Neki menedžer na Gorenjskem je samo z eno nepremičninsko transakcijo speljal z računa kupljene firme na račun menedžerske firme 15 milijonov evrov. Take potrebuje naš finančni minister.

Politika, ki je sprejemala zakonodajo, ki je omogočila tako lastninjenje, ki vodi v umiranje na obroke, je vedela, da tako lastninjenje pomeni to, kar se danes dogaja. Pa saj je v interesu "naših", so verjetno rekli na tiho. Kriza ni in ne more biti izgovor. Le problem je izbil na dan hitreje in z večjo erupcijo.

Država, ekonomska stroka, ki je delala take elaborate, in menedžerji se morajo vprašati in odgovoriti na vprašanje, kakšna bi bila slika gospodarstva, če bi bile vse silne milijarde, ki so bile potrošene za lastninjenje, vložene v dokapitalizacijo, za razvoj in kako je breme vračanja menedžerskih kreditov za razvoj firm, plače zaposlenih in državni proračun. Največje sprenevedanje, hipokrizija je, ko isti menedžerji govorijo, da ni denarja za razvoj in nove programe.

Ker menedžerski krediti zmanjšujejo plače, je povsem jasno, da je tudi blagajna države deležna manjših prelivov. Žal finančni minister in prvi minister nočeta pogledati v ta grm in iščeta zajca tam, kjer ga ni. Problem ni političen, je povsem ekonomski in tako velik, da se bo morala politika odločiti, ali bo dopuščala, da imajo podjetja kamen lastninjenja okrog vrata, ali bo "nacionalizirala" menedžerske odkupe. Nista samo Šrotov in Bavčarjev "projekt" pogubna za razvoj gospodarstva. Vsi, ki so bili izpeljani tako, nosijo virus umiranja na obroke.

Ko bodo politika, menedžerji in združenja gospodarstva dojeli (GZ), da je le vlaganje v socialni kapital pot za razvoj, bo krize hitro konec. Pred tem pa se morejo odreči veri, da je delo predrago in nefleksibilno ter prevelik strošek za konkurenčnost, delavec pa stroj, ki ga ni nujno vzdrževati.

Silvester Koprivnikar Velenje